

ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ ТРАНШАЦІОНАЛЬНИМИ КОРПОРАЦІЯМИ

FINANCING INNOVATION MULTINATIONAL CORPORATIONS

**Євгенія
Вакулєнко**
здобувач Інституту
світової економіки
та міжнародних
відносин НАН
України

**Eugene
Vakulenko**
candidate for
PhD, Institute of
World Economy
and International
Relations of the
National Academy
of Sciences of
Ukraine

КОРПОРАТИВНІ ФІНАНСИ

Впровадження інновацій є рушійною силою не тільки науково-технологічного прогресу, а і в цілому глобального економічного розвитку світової економіки. Переоцінити актуальність та значимість інновацій майже не можливо. Створення інноваційного продукту є основним стимулом для ТНК направленим на отримання надприбутків.

Однією з основ підвищення конкурентоспроможності національних економік є здатність корпоративного капіталу інтегруватися у світову економіку шляхом розширення міжнародної інвестиційної діяльності. На сучасному етапі розвитку світової економіки інноваційний розвиток став пріоритетним напрямком економічної політики багатьох країн світу.

В умовах глобалізації транснаціональні фінансово-промислові і холдингові групи, інші ТНК є основою розвитку світової економіки, а також сферою впровадження основного об'єму інноваційних технологій. Великі фінансово-промислові і холдингові групи володіють значними ресурсами і спроможні фінансувати масштабні НДДКР, а також впровадження інноваційних технологій. Більше того, вони просто приречені на інноваційну діяльність, інакше їх конкурентоспроможність з часом зменшиться внаслідок використання підконтрольними промисловими й іншими компаніями застарілих технологій і випуску продукції, на яку попит падатиме через низькі характеристики, що не відповідають сучасним вимогам.

Innovating the driving force not only scientific and technological progress, but also the whole global world economy. Overestimate the relevance and importance of innovation almost impossible. Creating innovative product is the main incentive for multinationals aimed at gaining profits.

One of the foundations of improving the competitiveness of national economies is the ability of corporate capital integrated into the world economy through increased international investment. At the present stage of development of the world economy innovative development a priority of economic policy in many countries.

In a globalized transnational financial and industrial holding group and other multinationals are the foundation of the world economy and the bulk area of implementation of innovative technologies. Large industrial and financial holding groups with significant resources and are able to finance large-scale NDDKR and innovative technologies. Moreover, they are simply doomed to innovation, competitiveness or they eventually decrease as a result of the use of controlled industrial and other companies obsolete technologies and production, which will fall due to low demand characteristics that do not meet modern requirements.

Introduction of innovative projects is a long process and requires a significant amount of capital. Reduction of time to develop and introduce innovative product is directly proportional costs that they must incur as a result of innovation.

Funding, as part of innovation activities corporations, closely linked to the main stages of the innovation process. At the initial stage of corporations seeking to avoid their own costs and most of the costs of government programs. At the stage of launching the project funding comes mainly from the funds of venture funds. At the stage of growth and expansion of funding sources are loans and funds raised in the stock market.

The first term «innovation» has introduced the Austrian economist Joseph Schumpeter. His views of the works presented in «The Theory of Economic Development» (1911), «Business Cycles» (1939), «Capitalism and Democracy» (1942.). Schumpeter, as a scientist, was a prominent representative of institutional theory, which was the first who attempted to form a holistic view of how the operation and development of the market economy. The driving force engaged in «new industrial combinations» Schumpeter believed entrepreneurs to which he refers is not all business executives, and the only initiative particularly willing to take risks and innovate.

Since the pioneering work Schumpeter associates and cyclical nature of the economy. He tries to find the relationship between the rate of three cycles - long, medium and short and believes that they are directly linking with the introduction of innovations in production. The researcher argues that if there were no innovation, then there would be no cycles. Innovation (Innovation) may be made only spasmodically as they have different return on investment in NTP. This is the reason for recurrence.

Ключові слова: інноваційна політика, ТНК, транснаціоналізація, інновація, глобалізація, фінансовий глобалізм, джерела фінансування.

Key words: innovation policy, transnational corporations, transnationalization, innovation, globalization, financial globalism, sources of funding.

Дослідження

Фінансовий глобалізм - це є процес, що прямо пов'язаний з інтернаціоналізацією національних фінансових систем країн світу й розвитком економічних відносин через експансію транснаціональних корпорацій. Такий рух капіталу перетворюється у важливий компонент механізму глобального економічного циклу.

Циклічна форма руху капіталу в цьому процесі капіталістичного відтворення зокрема значної модифікації, що в свою чергу зумовило розширення інвестиційно-кредитної діяльності ТНК. Такі процеси стали передумовою створення єдиного планетарного фінансового ринку та подальшої інтеграції до нього національних фінансових систем країн світу.

Запровадження інноваційних проєктів є довготривалим процесом і потребує значного обсягу капіталу. Скорочення часу на розробку та запровадження інноваційного продукту прямо пропорційно витратам, що їх необхідно понести в результаті інновації.

Фінансування, як складова здійснення інноваційної діяльності корпораціями, тісно пов'язане з основними стадіями інноваційного процесу. На початковій стадії корпорації прагнуть уникнути власних витрат і максимально використати кошти державних програм. На стадії запуску проєкту фінансування здійснюється переважно за рахунок коштів венчурних фондів. На стадіях росту та експансії джерелами фінансування стають позики і кошти, залучені на фондовому ринку.

При розкритті терміну «інновація» слід зазначити, що серед вчених є декілька визначень цього явища. У вченому світі є декілька підходів до трактування цього терміну, окремі з них визначають наукову проблему відсутності загально визначеного вчення цієї категорії.

Першим термін «інновація» запровадив австрійський економіст Йозеф Шумпетер. Свої погляди від виклав у працях «Теорія економічного розвитку» (1911 р.), «Економічні цикли» (1939 р.), «Капіталізм і демократія» (1942р.). Й. Шумпетер, як вчений, був

яскравим представником інституціональної теорії, який був першим, хто здійснив спробу сформулювати цілісне уявлення про механізм функціонування і розвитку ринкової економіки. Рушійною силою, що здійснюють «нові виробничі комбінації» Шумпетер вважав підприємців, до яких він відносив не всіх господарників, а лише особливо ініціативних, готових до ризику і новаторства.

З новаторською діяльністю Шумпетер пов'язує і циклічний характер розвитку економіки. Він намагається знайти залежність між трьома темпами циклів – довгими, середніми і короткими і вважає, що вони безпосередньо пов'язані із впровадженням у виробництво інновацій. Дослідник доводить, що якби не було інновацій, то не було б і циклів. Нововведення (інновації) можуть здійснюватися лише стрибкоподібно, оскільки вони мають різну віддачу від інвестицій в НТП. Це і є причиною циклічності.

Кожне нововведення, яке приносить підприємцю-новатору прибуток, закономірно викликає бажання нових інновацій, що приводить до стрімкого піднесення виробництва. Але як тільки віддача від інновацій закінчується і прибутки падають період процвітання закінчується і починається економічний застій, який продовжується аж поки не знайдуться нові «сміливіці-новатори», які будуть впроваджувати чергові нововведення у виробництво. Таким чином, від циклу до циклу капіталізм розвивається в напрямку зростання концентрації та виникнення монополій. На його руїнах виникає нова система цінностей, нова цивілізація, нова культура і характер мислення, новий капіталізм - корпоративний (монополістичний), в умовах якого новаторська поведінка підприємця-індивідуаліста наштовхується на колективну організацію бізнесу і значне посилення державного втручання в економіку.

Шумпетер вводить поняття ефективною конкуренції та ефективною монополії, пов'язавши обидва критерії з процесом нововведень з функцією підприємницького новаторства. «Ефективна конкуренція» на його думку

можлива тільки за умов динамічної економіки, тобто там де здійснюється безперервний потік нововведень у всіх напрямках - продукти, технології, організації виробництва та збуту, управління компанією. Таку динамічну конкуренцію, яка стимулюється прагненням до одержання більш високого прибутку за рахунок переваг у рівні витрат і якості самого продукту Шумпетер і назвав ефективною конкуренцією. А монополію, яка утворюється внаслідок нововведень (інновацій), він називає ефективною монополією. [1]

Так, в роботі «Теорія економічного розвитку» Й. Шумпетер поняття «інновації» визначає як:

- втілення наукового відкриття, технічного винаходу в новій технології або новому виді виробу;
- нова функція виробництва, її нова комбінація;
- створення нового товару, з яким споживач ще не знайомий, або нової якості товару;
- створення нового методу виробництва, нової організації, відкриття нового ринку [2].

Сучасне трактування терміну «інновація» слід прив'язувати до офіційного класифікатора, методологічних положень проведення державних статистичних спостережень із галузі статистики інноваційної діяльності.

Так, в контексті витрат на інноваційну діяльність, визначається перелік об'єктів, які можуть виступати об'єктами інновацій, так це:

- витрати на внутрішні НДР (включаються капітальні витрати на споруди й обладнання для виконання НДР);
- придбання НДР, машин, обладнання й програмного забезпечення (за винятком витрат на обладнання для НДР)
- придбання зовнішніх знань.

З урахуванням особливостей національної статистики та відповідно до норм чинного законодавства, інноваційна діяльність визначена як – усі наукові, технологічні, організаційні, фінансові й комерційні дії, що призводять до здійснення інновацій або зв'язані з цією метою. До інноваційної діяльності також належать дослідження і розроб-

ки, безпосередньо не пов'язані з підготовкою конкретної інновації. До видів інноваційної діяльності відносять:

- здійснення внутрішніх науково-дослідницьких розробок;
- придбання зовнішніх науково-дослідницьких розробок;
- придбання машин, обладнання та програмного забезпечення;
- придбання зовнішніх знань;
- навчальна підготовка для інноваційної діяльності;
- ринкове впровадження інновацій;
- розробка дизайну;
- інші види: техніко-економічні обґрунтування, тестування, вдосконалення продукту, розробка програмного забезпечення.

Інноваційна продукція визначається як – впровадження на ринку продукції (товари, роботи або послуги), що є новою або значно вдосконаленою в частині властивостей або способів використання [3].

Найбільш вдале визначення терміну «інновація», яке наведено, на думку автора, в словнику під редакцією М.З. Бора, А.Ю. Денисова:

Інновація – це розробка та впровадження нових (удосконалених) продуктів, технологій та процесів [4].

Також досить вдале визначення цього терміну дають закордонні вчені:

Інновація – це комерційне освоєння нової ідеї Х. Рігс [5].

Інновація – це застосування нового продукту або процесу на практиці. В. Хіппель [6].

Таким чином, враховуючи вищевикладений аналіз, можна здійснити спробу власного визначення цього терміну:

Інновація – це реалізація новаторських ідей, що лежить в основі прогресу, направлена на отримання прибутку підприємницької структури. З метою отримання лідерства в певних галузях ТНК мають на меті розширення програм, направлених на розробку та запровадження інноваційного продукту.

Фінансові зв'язки в системі ТНК, яка складається з головної компанії, зарубіжних підрозділів, регіонального фінансового центру та євrorинку, включають: переказування дивідендів і процентів; надання та виплату пози-

ки; інвестиції в акціонерний капітал; ліцензійну плату й оплату послуг управління коштами; зміни фінансових умов дебіторів по розрахунках і встановлення трансфертних цін.

Фінансовий зв'язок між головною компанією та зарубіжним підрозділом, який є накопичувачем коштів, може включати:

- 1) пайові вкладення в акції (дочірньої компанії);
- 2) позики, що надаються материнською компанією дочірній;
- 3) купівлю-продаж методом відкритого рахунка;
- 4) збільшення чи зменшення строку виплат при купівлі-продажу методом відкритого рахунку;
- 5) продаж основного капіталу другої одиниці системи;
- 6) відпускні трансфертні ціни;
- 7) переказ дивідендів;
- 8) виплата позик;
- 9) виплата процентів;
- 10) оплата послуг [7].

Фінансування таких проектів здійснюється за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел. Схематично фінансування інноваційних процесів зображено на рис. 1.

Кожній стадії інноваційного продукту може бути характерне окреме джерело фінансування на практиці чіткого поділу не існує, як правило фінансування здійснюється із змішаних джерел. Початковими стадіями запровадження інновацій притаманне використання власних коштів ТНК, державних грантів, венчурного капіталу. Стадія росту потребує більш широкого залучення з зовнішніх джерел таких як банківські позики, використання фінансових інструментів фондового ринку.

Приймаючи рішення про інвестиції за кордоном, ТНК має обрати оптимальне співвідношення позичкового та власного капіталу, оцінити ставку прибутку при використанні місцевої валюти чи валюти інвестора, охарактеризувати потоки готівки, специфічні для іноземних інвестицій визначити на багатонаціональній основі вартість капіталу і застрахуватися від політичних ризиків в іншій країні, а також від валютних ризиків.

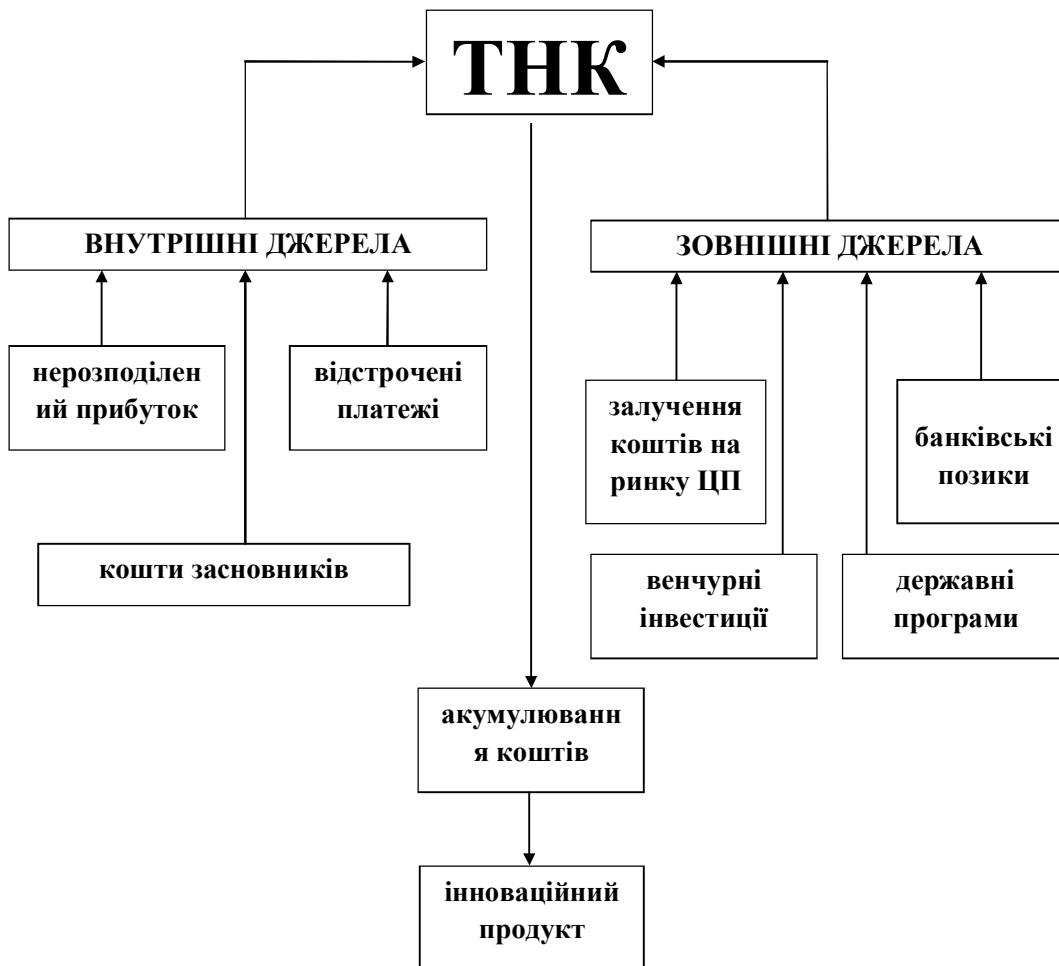

Рис. 1. Джерела фінансування інновацій ТНК (побудовано автором)

Цей процес має назву бюджетування. Складаючи бюджет довгострокових витрат фірми за зарубіжним проектом, необхідно звернути увагу на такі аспекти, як різниця між сукупними потоками готівки за проектом та потоками готівки, що повертається головній компанії; різниця систем оподаткування, обмежень на фінансові потоки, різні темпи інфляції в тих чи інших країнах, які впливають на конкурентоспроможність фірми і, як наслідок, на потоки готівки; коливання валютних курсів; політичні фактори, які можуть різко зменшити вартість зарубіжних інвестицій. Кінцеву вартість продажу важко оцінити, оскільки ринкова вартість проекту може бути різною для покупців з країни базування філії і країни базування головної компанії та для третіх країн.

Таким чином, ТНК відіграють вирішальну роль у перетворенні світової економічної системи в єдине і взаємозв'язане ціле. Це переважно здійснюється через зарубіжну інвести-

ційну діяльність. ТНК є системно орієнтованою організацією, що здійснює свою основну діяльність і планування; вона може інтернаціоналізувати конкурентні переваги і використовувати різні фінансові умови різних країн. ТНК діє у різноманітному міжнародному фінансовому середовищі і має переваги перед компаніями, що діють в одній країні. Оподаткування міжнародної діяльності ТНК впливає на її інвестиційні рішення, вибір організаційної форми і засоби фінансування.

Одним із складових фінансової політики ТНК є проведення політики з управління валютними ризиками потенційних збитків ТНК, яка має установити баланс між поточними показниками, з одного боку, і показниками операційного валютного ризику і ризику перерахунку, з іншого [7].

Для більш детального дослідження питання фінансування інновацій потребують конкретизації з точки зору фінансових механізмів, що може бути розглянуто в подальших публікаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ

1. В.М. Ковальчук. Навчальний посібник «Світова економіка: її історія та дослідники» Київ «Центр учбової літератури» 2014 р., 632 с.
2. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития / Й. А. Шумпетер – М; «Эксмо», 2007р., 864 с.
3. Державна служба статистики України / Науково-технічний комплекс статистичних досліджень / Методологічні положення зі статистики інноваційної діяльності / Затверджені Наказом Державної служби статистики України №3 від 10.01.2013 р.
4. Инвестиции и инновации: словарь-справочник от А до Я / поз. ред М.З. Бора, А.Ю. Денисова. – М.: «ДИС», 1998 – 208 с.
5. Riggs X. Managing high technology companies Bemont – W.Y. 1983. - 333р.
6. Hippet V. U.S. high technology trade and competitiveness. Staf - freport // U.S. Department of Commerce, 1985 – 60 р.
7. Міжнародні фінанси: Навч. посіб. / О.М. Мозговий, Т.Є. Оболенська, Т.В. Мусієць та ін.; За заг. ред. Д-ра екон. наук, проф. О.М. Мозгового. – К.: КНЕУ, 2005. – 504 с.

REFERENCES

1. V.M. Kovalchuk. navchalnij posibnik «Svitova ekonomika: її istoriya ta doslidniki» Kiiv «Centr uchbovoi literaturi» 2014r., 632 s.
2. Shumpeter J. A. Teoriya ekonomicheskogo razvitiya / J. A. Shumpeter – M; «EKSMO», 2007r., 864 s.
3. Derzhavna sluzhba statistiki Ukraïni / Naukovo-texnichnij kompleks statistichnix doslidzhen / Metodologichni polozhennya zi statistiki innovacijnoi diyalnosti / Zatverdzheni Nakazom Derzhavnoi sluzhbi statistiki Ukraïni №3 vid 10.01.2013 r.
4. Investicii i innovacii: Slovar-spravochnik ot a do ya / poz. red M.Z. Bora, A.YU. Denisova. – M.: «DIS», 1998 – 208 s.
5. Riggs X. Managing high technology companies Bemont – W.Y. 1983. - 333p.
6. Hippet V. U.S. high technology trade and competitiveness. Staf - freport // U.S. Department of Commerce, 1985 – 60 p.
7. Mizhnarodni finansi: navch. posib. / O.M. Mozgovij, T.E. Obolenska, T.V. Musiec ta in.; za zag. red. d-ra ekon. nauk, prof. O.M. Mozgovogo. –K.: KNEU, 2005. – 504 s.